

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Мария Ст. Алексиева

Бургаски свободен университет

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

Научна област 1. Педагогически науки

Професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика - Дидактика)

СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по Педагогика, Катедра „Дидактика“

Тема на дисертационния труд: ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВЪЗНИКВАНЕ И ПРОЦЕСУАЛНО СЪДЪРЖАТЕЛНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ДОМАШНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Автор: Биляна Илиева Гъркова

Научен ръководител: проф. д-р Бончо Господинов

1. Данни за дисертанта

Биляна Гъркова е възпитаник на СУ „Св. Климент Охридски”. През 1993 г. придобива ОКС „Магистър” по специалността „Педагогика“ (специализация „Социална работа“), а една година по-късно (през 1994 г.) и ОКС „Магистър”, образователна програма „Психология“.

Към настоящия момент докторантката работи като асистент в СУ „Св. Климент Охридски“ във Факултета по Педагогика.

Натрупаният изследователски и практически опит като преподавател й дава възможност за осъществяване на дисертационното изследване, чиято основна цел е ориентирана към изследване на „...конкретни за училищното образование обстоятелства и свързаните с тях индивидуално-личностни очаквания в ролята им на основания за избора на домашно образование у нас, както и да се опишат специфичните начини на конструиране,

организиране и реализиране на обучението в домашна среда. домашното образование в България.“ (с.7)

2. Общи сведения за дисертационния труд и автореферата

Дисертационният труд е с обем 281 страници, от които 198 страници са основен текст и 83 страници - приложения. Включва увод, изложение в три глави, изводи и заключение, основни приноси на дисертационното изследване, библиография и приложения. Текстът на дисертационната разработка е богато онагледен с таблици и диаграми, които са изведени в Приложения. Представена е библиография, която обхваща общо 100 литературни източници, от които 58 на кирилица и 42 електронни публикации на латиница, от които 6 интернет ресурси.

3.1. Актуалност на темата и структуриране на разработката

В дисертацията си „Предпоставки за възникване и процесуално-съдържателни характеристики на домашното образование в България“, Биляна Гъркова разработва актуална научна и социално значима тема за педагогическата наука. Идеята за домашно образование не е нова, но е особено актуална. Така са били обучавани децата до преди няколко века преди възникването на училищата и образователната система и в днешно време точно тя е поставена под съмнение, затова обучението въпреки отново вълнува родителите.

Научната и социалната значимост на поставения в дисертационното изследване произтичат от факта, че по неофициални данни около 200 български семейства са избрали децата им да не посещават училище. Домашното образование не е признато от образователната ни система за алтернатива на държавното училище. Въпреки това в рамките на страната стотици семейства са избрали този начин на учене за своите деца поради лични убеждения, а в някои случаи и поради невъзможност на децата да посещават традиционната класна стая. Точното и обосновано детерминиране на домашното образование като противопоставяне на образованието на децата в държавни (респ. частни) училища или за

разглеждането му като своеобразен опит за преодоляване на противоречията и за разрешаване на проблемите, съществуващи в системата на институционалното обучение и възпитание е предпоставка за развитието на различни форми за образование и пред по-нататъшното развитие на домашното образование у нас.

3.2. Съдържание на дисертационния труд

В увода Биляна Гъркова аргументирано и логично извежда необходимостта от научно изследване по темата, защото *„като че ли няма изследване, в което за домашното образование да не се „говори” или то да не се представя като образователна алтернатива за децата на тези, които не приемат или не одобряват общественото (реализирано в държавни или частни институции) образование, както и училището като цяло.“* (с.4). Докторантката категорично подчертава, че *„... домашното образование се концептуализира не само като друга възможност, но и като по необходимост взето решение за обучение, възпитание и образование на детето/децата в обстановка или ситуация, същностно противоположна и неповтаряща вариантите на осъществяване на конвенционалното образование.“* (стр. 5). Върху тази научнообоснована основа авторката определя и формулира обекта и предмета на изследване, целта и задачите. От гледна точка на спецификата на изследване докторантката не формулира предварителни хипотези, а поставя няколко изследователски въпроси, отговорите на които се търсят в хода на теоретичното и на емпиричното изследване.

Експлораторният характер на дисертационната разработка определя смесен тип стратегия при анализа и тълкуването на информацията по проблема – количествено-качествена. Докторантката използва множество методи за изследване - различни методи – анкета, контент-анализ, рейтинг-скала, интервю, наблюдение, изучаване на документи, като аргументира избора си с необходимостта, дисертационният проблем да бъде представен от различни перспективи, предвид липсата на интерпретации в научен контекст у нас.

Първите две глави от дисертационния труд са посветени на теоретичните аспекти на изследването. В тях докторантката представя характеристиките на съвременното домашно образование, основните насоки на анализ в теоретичен и в емпиричен план, аспектите на концептуализиране и моделиране на обучението в домашна среда.

По-конкретно в първа глава докторантката прави обстоен анализ на съвременните параметри на домашното образование - предпоставки, причини за избор, параметри на създаваната учебна среда. Тази част на дисертационната разработка е представена в *шест информационни цялости*, в които са представени изследвания на практиката на домашното образование, основанията за избор на домашно образование, предимствата и недостатъците, пред които се изправят родителите, обучаващи децата си в домашна образователна среда, регламентирането и статута на домашното образование в България.

Втора глава на дисертацията е озаглавена „Аспекти на концептуализирането и моделирането на обучението в домашна среда“. Тя е структурирана в *три информационни цялости*. *Първата* представя моделите на образованието в домашна среда, *втората* информационна цялост е ориентирана към типове домашно обучение и *третата* е посветена на стила на преподаване в контекста на обучението в домашна среда.

Съдържанието в **трета глава** от дисертацията представя програмата на емпиричното изследване и анализа на резултатите от проведеното проучване.

Поради широкообхватния характер на изследвания проблем е избрана смесен тип изследователска стратегия, която дава възможност за представянето му от различни перспективи.

Тази част от дисертационната разработка е с най-голям принос, защото в нея на основата на количествен и на качествен анализ са представени логически обвързани интерпретации и изводи от изследване с широк диапазон: *предварително анкетно проучване*, резултатите от което позволяват формулиране на първоначални предположения във връзка с отделни аспекти на изследвания проблем; предпоставки и причини за избор

на обучение в домашна среда (*резултати от проучване чрез контент-анализ*); подбор на учебното съдържание и реализиране на дейностите при обучението в домашна среда (*резултати от проучване чрез анкета относно мнения на домашно обучаващи родители у нас*); специфични измерения на обучението в домашна среда у нас (*качествен анализ на резултатите*); актуална реализация и възможности за развитие на практиката на домашното обучение у нас (*анализ на резултатите от проучване* мнението на експерти *чрез рейтинг-скала*).

Богатият на набор от изследователски методи дава възможност на докторантката да открие важни за по-нататъшни изследвания отправни тези като например, че обучението и възпитанието у дома като алтернатива на институционалното образование е свързано със социалното и емоционалното развитие на децата; че притежава равностоеен на останалите варианти на обучение потенциал. Направените изводи и обобщения на поставените въпроси и получените от тях отговори докторантката съотнася към резултатите от направения количествен и качествен анализ.

В заключението докторантката стига до заключението, че „ ... наличието на независими и конкуриращи се форми на образование може да подпомогне развитието на целия образователен процес, да мотивира обучаващите да работят по-добре, да развиват идеите и компетентностите си. “ (стр.189)

Въпроси към докторантката:

Кога и как един родител взема решение сам да учи детето си?

Какви основни подходи при конструиране и реализиране на обучението в домашна среда използват българските родители в съдържателен и в процесуален план?

Според Вас и направеното изследване, домашно образованите деца, на които родителят отделя персонално внимание, по-образовани ли са от тези, които завършват държавните училища?

Авторефератът е с обем от 32 страници. В конструктивен и съдържателен план отговаря на изискванията за този вид разработка. Включеното съдържание е синтезирано и конкретно отразява най-съществените аспекти на дисертационния труд.

4. Научни приноси на дисертационния труд

Представената дисертационна разработка от докторант Биляна Гъркова на тема „Предпоставки за възникване и процесуално-съдържателни характеристики на домашното образование в България ” представя актуален, до този момент не изследван, но от гледна точка на теорията и на практиката перспективен проблем.

Научните приноси се конкретизират като теоретични и практико-приложни.

Теоретичните приноси се концентрират около: направения анализ на теории, парадигми и постановки, представящи състоянието на съвременното домашно образование, като в резултат на това са очертани същността и спецификите му; очертаване на основни аспекти на обучението в домашна среда и възможности за неговото конструиране и моделиране; въз основа на направения теоретичен анализ на същността и спецификите на съвременното домашно образование е създадена (и в последствие апробирана) концептуална рамка за проучване на практиката у нас.

Приносите в практико-приложен контекст се проектират върху: възможностите, ограниченията и предизвикателствата при осъществяването на домашното образование у нас; описани обстоятелства и изведени специфични изражения на основанията, водещи до избор за обучение на децата в домашна среда в България; типични варианти за конструиране на обучението в домашна среда и подкрепяни от родителите стилове на преподаване при реализацията на практиката у нас

5. Публикации и участия в научни форуми

Представените публикации по темата на дисертационния труд са 4 (четири). От тях 2 (две) са в издания на СУ „Св. Климент Охридски“. 1 (една)

от публикациите е в сборник: Детето във фокуса на педагогическото взаимодействие и социалната работа и 1 (една) е отпечатана в сп. „Педагогика“.

Всички публикации на Биляна Гъркова са самостоятелни.

6. Заключение

Дисертацията „Предпоставки за възникване и процесуално-съдържателни характеристики на домашното образование в България“ на Биляна Гъркова е цялостна, завършена, с реализирано изследване. Считам, че представеният дисертационен проблем е актуален и с доказани научни приноси.

Това ми дава основание да дам положителна оценка и да предложа на Научното жури да присъди на Биляна Гъркова образователната и научната степен „Доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика – Дидактика).

11.09.2019 г.

Подпис:.....
(проф. д-р М. Алексиева)